

Nyt puhutaan hoitotahdosta ja edunvalvontavaltuutuksesta. Minä olen Jaana Paasonen Kiikarissa aivoterveys -hankkeesta.

Mikä on hoitotahto?

Tekemällä hoitotahdon voi ilmaista omaa hoitoa, hoivaa ja elämänlaatua koskevat toiveet etukäteen siltä varalta, ettei myöhemmin esimerkiksi sairauden tai vamman vuoksi pysty itse kertomaan. Hoitotahdossa annettu tahdonilmaisu on yleensä joko suostumus tulevaisuudessa annettavaan hoitoon tai kieltäytyminen siitä. Laitimalla hoitotahdon voi varmistaa, että mahdollisessa tulevassa hoidossa noudatetaan omia elämänarvoja ja että hoitoratkaisut perustuvat omaan tahtoon. Hoitotahto vahvistaa siten itsemääräämisoikeutta.

Pätevän hoitotahdon tekeminen edellyttää, että tekijä ymmärtää riittävällä tavalla hoitotahdon merkityksen ja sisällön. Hoitotahto kannattaa tehdä mahdollisimman ajoissa ja terveenä. Hoitotahtoa voi ja kannattaakin päivittää, jos omat toiveet ja tottumukset muuttuvat.

Hoitotahdossa voi ilmaista hoitoaan koskevia toiveita ja kenelle saa luovuttaa hoitoaan koskevia tietoja ja kuka saa tehdä päätöksiä hoidosta hoitotahdon tekijän puolesta. Tästä syystä on tärkeää, että hoitotahto on hoitohenkilökunnan tiedossa ja että se löytyy helposti silloin, kun sitä tarvitaan. Hoitotahtokortti on lompakkoon mahtuva kortti, joka muistuttaa hoitotahdon olemassaolosta ja sen sijainnista siinä tilanteessa, jossa henkilö ei pysty asiasta itse kertomaan. Hoitotahto on hyvä liittää potilasasiakirjoihin sekä sähköiseen potilastietokantaan Omakantaan. Hoitotahtolomakkeesta voi ottaa kopioita, jota voi säilyttää omien asiakirjojen joukossa ja antaa oma kappale esimerkiksi henkilölle, jonka on nimennyt tekemään hoitoaan koskevat ratkaisut.

Hoitotahto kannattaa laatia aina kirjallisena, vaikka myös suullisesti ilmaistu on pätevä. Suullisesti ilmaistusta hoitotahdosta tulee tehdä merkintä potilasasiakirjoihin. Kirjallinen hoitotahto on helpompi todentaa ja virhetulkintojen riski on pienempi. Hoitotahtoa tehdessä on hyvä keskustella läheisten kanssa, jotta toiveesi ja tahtosi olisivat heidänkin tiedossaan.

Hoitotahdon tekemiseen on olemassa useita erilaisia lomakepohjia, mutta sen voi myös vapaasti itse kirjoittaa. Muistiliiton internet-sivuilta löytyy tulostettava Hoitotahtoni -vihkonen, joka sisältää kaksi pääosiota: A) Sitovat tahdonilmaisu ja B) Hoitoa ja hoivaa koskevat toiveet. Sitovia tahdonilmaisuja koskeva osio sisältää perinteisen hoitotahtoon elämän loppuvaiheeseen liittyvistä päätöksistä sekä mahdollisuuden valtuuttaa joku läheisistään tekemään hoitoaan koskevat ratkaisut. Hoitotahto voi sisältää toiveita myös esimerkiksi hoitopaikan valinnasta, hoivan arkeen ja elämänlaatuun liittyvistä toiveista.

Mikä on edunvalvontavaltuutus?

Edunvalvontavaltuutus on valtakirja, joka tehdään ennakkoon sellaisen tilanteen varalta, että henkilö tulisi myöhemmin kykenemättömäksi huolehtimaan omista asioistaan. Eri yhteyksissä voidaan käyttää myös nimitystä edunvalvontavaltakirja, mutta nyt puhun edunvalvontavaltuutus -termiä käyttäen.

Edunvalvontavaltuutuksessa voi määritellä, kuka asioita hoitaa ja sen, mitä asioita ja miten hän niitä hoitaa. Se on virallista edunvalvontaa joustavampi, vähemmän byrokratiaa ja valvontaa vaativa tapa järjestää omien asioiden hoito. Edunvalvontavaltuutuksen voi tehdä täysi-ikäinen henkilö, joka ymmärtää riittävällä tavalla sen merkityksen ja sisällön. Tämä voi olla mahdollista vielä muistisairauden varhaisessa vaiheessa, mutta lääkäriltä on hyvä pyytää lausunto siitä, että muistisairaudesta huolimatta henkilö pystyy ymmärtämään edunvalvontavaltuutuksen merkityksen.

Edunvalvontavaltuutuksen laadinnalle on asetettu selkeät muotovaatimukset ja siksi on suositeltavaa tehdä se asiantuntijan, kuten juristin tai oikeusavustajan tuella. Ennen edunvalvontavaltuutuksen tekemistä kannattaa tutustua aiheeseen ja pohdiskella omia toiveitaan. Sen voi myös laatia itsenäisesti, kuitenkin on tärkeää huolehtia siitä, että edunvalvontavaltuutus täyttää sille laissa asetetut vaatimukset. Edunvalvontavaltuutus pitää tehdä kirjallisesti ja laatijan pitää se itse allekirjoittaa. Allekirjoitushetkellä paikalla pitää olla samanaikaisesti myös kaksi täysi-ikäistä esteetöntä todistajaa, jotka myös allekirjoittavat asiakirjan.

Edunvalvontavaltuutuksesta tulee käydä ilmi asiat, joissa valtuutettu on oikeutettu edustamaan valtuuttajaa. Valtuuttaja voi oikeuttaa valtuutetun huolehtimaan esimerkiksi omaisuutensa hoidosta ja muista taloudellisista asioistaan sekä itseään koskevista asioista kuten terveyden- ja sairaanhoidostaan. Hoidettavat asiat ovat yleensä hyvin tavanomaisia ja arkipäiväisiä, kuten laskujen maksamista ja omaisuudesta huolehtimista. Edunvalvontavaltuutukseen voi kuitenkin sisällyttää hyvin yksityiskohtaisia määräyksiä tai toimintaohjeita omaisuuden ja asioiden hoitamiseen liittyen.

Edunvalvontavaltuutus säilytetään sellaisessa paikassa, josta valtuutettu saa sen käyttöönsä silloin, kun valtuutuksen vahvistaminen on tullut ajankohtaiseksi. Sen voi antaa valtuutetun haltuun säilytettäväksi. Sitä voi säilyttää myös esimerkiksi pankin tallelokeroissa, mutta tällöin on tärkeää huolehtia siitä, että valtuutetulla on tietoa siitä, missä sitä säilytetään sekä myös, että valtuutetulla on pääsy tallelokeroon.

Edunvalvontavaltuutus otetaan käyttöön vasta sen jälkeen, kun valtuutuksen tehnyt henkilö on kykenemätön huolehtimaan asioistaan. Digi- ja väestötietovirasto vahvistaa edunvalvontavaltuutuksen. Edunvalvontavaltuutuksen vahvistaminen on maksullinen ja keskimääräinen käsittelyaika on kolme kuukautta. Vahvistamista varten tarvitaan alkuperäinen edunvalvontavaltuutus, hakemus edunvalvontavaltuutuksen vahvistamiseksi sekä lääkärinlausunto, jossa todetaan valtuuttajan olevan pääasiallisesti kykenemätön hoitamaan asioitaan. Vasta vahvistamisen jälkeen valtuutettu voi hoitaa valtuuttajan asioita. Valtuutetun pitää pyydettäessä esittää alkuperäinen edunvalvontavaltuutus tahoille, joiden kanssa hän asioi valtuuttajan puolesta.

Edunvalvontavaltuutuksesta löytyy tietoa Digi- ja viestintäviraston internetsivuilta www.dvv.fi. Lisätietoa edunvalvontavaltuutuksesta ja hoitotahdosta löydät Muistiliiton internetsivuilta www.muistiliitto.fi. Äänimuodossa tietoa edunvalvontavaltuutuksesta sekä hoitotahdosta saa Suomen muistiasiantuntijoiden internetsivuilta www.sumut.fi, josta löytyy Opas oikeudelliseen ennakkointiin, Miten turvaan tahtoni toteutumisen äänen luettuna.